

# TARANCI

AYLIK SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ  
YIL: 1, SAYI: 1, FİYATI 100 KURUŞ  
15 MART 1967



15/12/1929

مخبر با جنم رقصه آنه حکیم :  
ماتو بیزدی نمانه لوزیا شلرله کیرنه کده مورا و جده نوره سو بیج  
کونیا شلرله نوزو بیقارم .....  
اوغلندی نلی غصه لوزی رقصه الهکم .....  
دیلر بی اخلانده کیرنه کده و اصل و لیلی آنه و بیای مالک  
اولدوره باشی باشنه عادت  
حیه نیک لیدرانی و تقدیر چانی اولدورم عزیز و بریک ما با جنم  
بیکرله نمازینک نطقه توری کولکله ستور اولدی شرف ده :  
" بنم سنه بیک بویوک ایدلم وارد .....  
نیم تایت ، حیانه کوشیه اول ، ننه اول ، انام اول .....  
سوزلرله اجمده دوغمانه بیج جوجو شی کیم حیات الفایسی ،  
بجادوره سوخت ، دنیا ده سادان کونوی اولاجده .....  
تفق و حق نیک کوشیه ازم سوللی و شکر آنه حکیم ، باشمه  
بوتوره انور لقیه حیدر قیودور دای اندره بیج دوقورلنا بیک  
شیج جمل المله شیج بر دوغمانه انیلر بیک ایجه ماتو بیزدی  
اؤدو جنم اوندکی حیاتنه عزم و تیان اشس نیه  
شیج خورمانه بیجنا حقه .....  
Cahit

Cahit Sıtkı'nın  
üç  
mektubunu  
yayınliyoruz

## KARACADAĞ'DAN TARANCI'YA

Orta yaşlı diyebileceğimiz kuşakların yetişmelerinde büyük rolü olan Halkevlerinin yeni kuruluşları ile de aynı gayeyi gütmesine rağmen halen eski imkânlar ve bilhassa sevgi halesinden mahrum bir avuç diyebileceğimiz Atatürk'e ve O'nun ilkelerine inanmışların barınağı eski günlerin özlemi içinde, geleceğe ümitle bakıyor.

İşte kapanıştan evvelki Halkevimizin dergisi KARACADAG günün şartlarına uygun bir dergi, çevresini ve genç istidatları tanıtmaya çabası içinde. Aradan yıllar geçti tarih ve kültür hattâ üniversite şehri olmasını arzuladığımız Diyarbakır bir dergiden mahrum, her başlayan yıl bir dergiye kavuşma arzusu tekrarlanır aynı arzuyu duyanların çoğunluğuna rağmen gerçekleşme bugüne kadar gecikti. Bugün Tarancı ile yayım hayatına girerken mutluluk içindeyiz. Temennimiz Tarancı'nın gelişmesi, devam etmesi, çevreye fikir ve sanat yönünden gerekli usu sağlamasıdır.

Dergimiz tamamen siyaset dışında gönüllü çalışmayı ön plâna alarak Atatürk ilkelerini ve devrimlerini gerçek yönleriyle genç kuşaklara anlatmayı amaç edinecek bu amacın gerçekleştiğini gördüğümüzde mutluluğumuz sonsuz olacaktır.

Halkevi Başkanı  
Avukat Ruhi NEDİMOĞLU

Cahit Sıtkı Tarancı'nın yayımlanmamış mektup ve fotoğraflarını veren ailesine ve vefat dostlarına dergimiz teşekkür eder.

# TÜRKÇEYE DÜŞEN CEMRE

CEYHUN ATUF KANSU

CAHİT Sıtkı'nın şiiri Türkçenin havasına bir cemre gibi düşer. Bin yılların deneyleriyle, doğu takvimcilerinin, bahar başlangıcı havaya, suya, toprağa indirdikleri bu yeniden diriliş habercisi cemre, Toprak ve Güneş tapınımının kaynaklarından biri olan Anadolu'da, halk yaşantısına girmiş geleneklerden biridir. İlk cemre düştü, derler. Bu, yeni bir baharın doğuşu, bir diriliş, çiçeklerle gelecek bir yeni yaşama şenliği demektir.

İlk Anadolu Tanrılarında bu yana, kökleşmiş halk inancının doğaya dönük öğelerinden biridir bu cemre.

**Kar eriyivermiş, buz kırılmış;  
Kuşlar gibi azâdolmuş sular,  
Toprağa düşer düşmez ilk cemre.**

Sevgili Cahit'in bir yanlışını düzelterek okumalı, bu şiiri. İlk cemre, takvimde toprağa değil; havaya düşer. Sonra suya ikinci cemre, ve üçüncü cemre toprağa. Ama, «İlk Cemre» şiirinde, bu üç ana öğe hava, su ve toprak, birbiri peşinden bir bahar çağrısını tümleyerek birleşirler :

**Kar eriyivermiş, buz kırılmış  
Havaya düşüyor ilk cemre. Ardından :**

**Kuşlar gibi azâdolmuş sular.**

İkinci cemre. Ve üçüncü cemre, toprağa. Asıl cemre, havadan, sudan ve topraktan geçerek, Türkçeye iner şu dizelerde :

**Aktıkça akmış, şâd olmuş sular;  
Dağ başlarından tâ denizlere.**

Cahit Sıtkı'nın bütün şiirlerinde —ölümü söyleyen şiirlerinde bile— yeniden dirilişle ilgili bu bahar ılıklığı vardır.

**Öldük, ölümden bir şeyler umarak  
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü.  
Nasil hatırlamazsın o türküyü,  
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,  
Ahştığımız bir şeydi yaşamak.**

Yaşamaya katışan ve dizede, yaşamayı imgeleştiren «gök parçası, dal demeti, kuş tüyü», yani yaşamın türküsünü ören o bahar havası, ölümünde içine karışmaktadır. Bir karakiş ölümü değildir Cahit Sıtkı'nın ölümü, bir bahar ölümüdür. Kar yoktur toprağında : Gökparçası, dal demeti, kuş tüyü. Türkçeyi ve ölümü böyle hafifletirir, uçucu bir çiçek tozu haline getirir ve dilin yeli, sözcükleri bir çiçek bayramında, bütün polenleri harman edip çiftleştirir: Bahar havasıdır doğan ve Türkçenin havasına inen, kar kokulu ama bahar habercisi bir cemredir. Türkçe'nin en güzel iki bahar şiiri Cahit Sıtkı'nındır : Bahar Geliyor ve Bahar Yeli. Bu iki şiir, Anadolu halk tanrılarının o çok eski tapınaklarından gelmektedir. (Cahit Sıtkı'nın Türkçesi, bir cemre geleneği kadar, kendi toprağına, kendi havasına, kendi suyuna bağlıdır). Çocuksu bir imge ilkönce :

**Damlardaki kar, saçaklardaki buz.**

(Bir köy damı olabilir bu. Diyarbakır'da, Hazro'da, ya da, Suşehri'nde, Alucra'da). Dizenin çocuksu tekerleme deyişine dikkat ediniz. Birden, fiziği insanlaştıran, eski Anadolu inançlarının sesi :

**Kanı kaynıyan suya dar geliyor.**

(Su burada, Şaman Yer Tanrısının, ya da, Frikya'nın toprak ananın sevgili çocuğu olabilir : İnsancıdır o, bir delikanlı. Suyun ve Cahit Sıtkı'nın kanı birleşiyorlar burada). Ve Türkçenin, en güzel müzik dizeleri gelir ardarda :

**Haberin var mı? Oluklardan sonsuz  
Akan su sesinde bahar geliyor.**

Bir köy bebese sevinciyle söyler türküsünü :

**Duy güneyden estiğini rüzgârın;  
Göreceksin neler olacak yarın...**

Türkçenin geleneğinden çeker, en güzel rakısını. Baharı kutsayan, sade halkın, köylü Anadolu'nun, kökleri Anadolu halk tarihine inen uyanışı kanat çırpar yeniden. (Bir dal soyar gibi, soyutlar şiiri. İnce badem çiçeğinin kokusunu soyutlar: Somut geliştirme-

lerle. Cumhuriyet şiirini, Karacaoğlan'a bağlar. Belki, bir Selçuk köylü ozanına, çiğdemle dervişî bağdaştırır Pir Sultan Abdal'a. Çok eskilere belki... Bir Frikyalı, yeşil saz kesicisinin sevincine, Sakarya kıyılarında: Sabret komşu kıza... «Komşu Kızı» bütün bir Anadolu diyeleği vardır bu deyimde. Gelir bütün yalnız sevgiler imgelenir bu deyimde... Komşu kıza... Komşu kıza... Toprak ananın kızıdır o, ve sevi Tanrının kızı ve, hergünkü yaşantımızın kıza.)

**Sabret komşu kıza, yakındır o gün;**

**Bakarsın ansızın belirmiş göğsün.**

**Civil civil söylediğin türkünün**

**Oynak nağmesinde bahar geliyor.**

Bu, «Bahar Geliyor» şiirini, yüzyıllar sonra, takvimlerdeki ve doğadaki cemreleri yaşayan her insan söyleyecektir, «Bahar Geliyor» ve «Bahar Yeli» ni:

**Uzamağa başladı günler sahiden;**

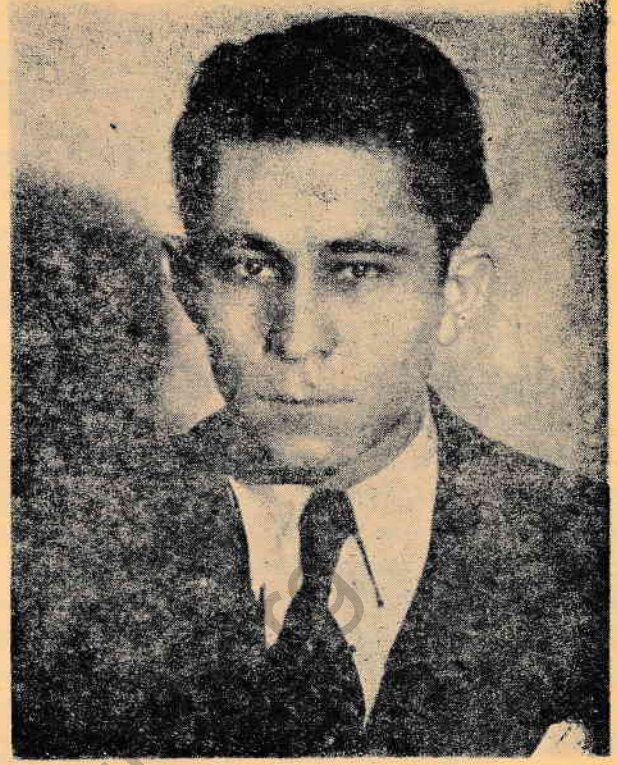
**Güneşin batmak istemediği belli.**

**Eteğini havalandırarak esen,**

**Kış boyunca düşündüğüm bahar yeli.**

Türkçenin en güzel imgelerinden birini yaşayarak geliyoruz uzayan günlerin başlangıcına. Bahar yeli, bir doğal değişim olmaktan çıkıyor, insanlaşıyor, eteğini havalandırarak esen «bir komşu kıza» oluyor. Düşlediğimiz, beklediğimiz. Kapımızın önünden geçince yeniden dirildiğimiz.

Anadolu halk inancında, mevsimlerle ardarda, bu bitip tükenme, yenilenme ve diriliş, doğayı yorumlayan ve kendisini doğaya katan insanlığın soylu bir geleneğini deyimler. Cahit Sıtkı, Türkçenin havasına düşürdüğü ilk cemreden sonra, sudan ve topraktan geçerek, bir insanca bahar getirmektedir imgeleriyle. Kanlı canlı, hepimizin beklediği bir bahardır bu. Kişisel bir bahar değildir. Cahit Sıtkı'nın «baharı» sadece, kendisinin yaşadığı bir «bahar» değildir. Yüzyıllar boyu, Anadolu halkının teninde duyduğu bahardır. Cahit Sıtkı'da, elbetteki, bütün yenileşme şiirimizde olduğu gibi, batıdan esen yellerin kokularını almak olağandır. Ama, onun şiirinde, bu koku, Türkçeden ve Anadolu'dan geçerek gelmektedir. Karacaoğlan'ın obasına uğrayıp gelen bir bahardır onun baharı. Türkçeye getirdiği cemrenin özelliği buradadır. Dala değen, insanca şiirin cemresidir, ama açan, kendi tarihimizin, kendi dilimizin, kendi insanımızın baharıdır. Bir adam oturmuş, dilinin tadını çıkararak, ortak bir türkü söylüyor: Herkes söylesin, herkes öğrensin, herkes katışsın istiyor. Türkçedeki kalabalığı seviyor, bu kalabalığı severek kendisini söylüyor: Bu adam, Cahit Sıtkı Tarancı'dır.



Cahit Sıtkı'nın ilk defa yayımlanan bir gençlik resmi

**«Şairlerin açlığı bile ne kadar büyük olduklarına delil değil mi? Hakikî şair ah-lâksız değildir, fâziletin ta kendisidir. Şair kafasında ticaret usulleri, para kazanmak için türlü türlü kur-nazlıklar yer alamaz. Şair edebiyat için çalışan bir çiraktır.»**

## CAHİT SITKI TARANCI'NIN İLK DEFA YAYINLANAN BİR MEKTUBU

15/12/1929

Muhterem babacığım ve şefkatli anneciğim,  
Mektubunuzu nedamet gözyaşlarıyla kirllettikten sonra vicdanımı da sevinç gözyaşlarıyla temizce yıkadım...

Oğlunuzu teselli hususunda gösterdiğiniz ihtimam, serdettiğiniz deliller bana anlattı ki yüksek ve asil kalpli anne ve babaya malik olmak da başlıbaşına bir saadettir.

Secyesinin hayranı ve takdirkârı olduğum aziz ve biricik babacığım, nasıl ki Gazi'nin nutku Türk gençliğine düstur oldu, sizin de: «Benim senden pek büyük ümitlerim vardır.. Bu ümitlerimin boşa çıkmamasına gayret et, hayatta herşeye gül, neşeli ol, insan ol.» sözleriniz içimde doğan yeni çocuğa, yeni gence hayat alfabetesi, mücadelede muvaffakiyet, dünyada saadet düsturu olacaktır. Şefkat ve muhabbeti bana her şeyden elzem, sevgili ve şeker anneciğim, yaşamak bütün ağırlığıyla sırtımı çökerttiği anlarda belimi doğrultabilmek, yeni bir hamle ile yeni bir dönüşmeye atılabilmek için mektubunuzu okuyacağım, ondaki cesaret, azim ve sebat aşısı bende yeni bir kahraman yaratacaktır...

Arslan babacığım, ümitleriniz boşa çıkmıyacaktır... Sizin hakkınıdaki ümitleriniz benim mefkûremdir.. Mefkûremin peşinden gitmek ve onu varlığının esrarlı laboratuvarında eritmek, işte hayatta yapacağım ve şüphesiz de muvaffak olacağım..

Müşfik anneciğim, oğlunuzun mesut olduğunu göreceksiniz. Siz bu saadeti arzu ettikten sonra husule gelmemesinde bir mana yoktur.

Kardeşlerim ile beraber dünyada seveceğim anne ve babacığım, oğlunuzun fikirlerini hakir görmeyin... Sizin pâk ve ulvi kalbinizin yabancı olan elim ve korkunç duygular bazı kalplerde yetişen yegâne mahsul olur.

Babacığım, hayatta muvaffakiyet yalnız aç kalmamakta değildir. Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktadır... Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnu telâkki etmeli.

Benim de çizilmiş bir mefkûrem vardır. Ben herşeyden evvel yaşamış olduğuma delil olmak için bir eser meydana getireceğim. Namnızı, memleketimizi

ve namnını yükselteceğim. Gelecek nesiller bir Piriüç-çizade ailesinin varolduğunu bilecekler ve bu ismi hürmet ve takdirle anacaklardır.

Siz haldeki saadetten mesulseniz ben istikbalde-  
F. şöhretimizi hazırlamakla meşgulüm...

Para kazanmak! Nasıl olsa ekmeğimi çıkarabilirim. Ne diyorum, birşey yapmak ölmez, yıkılmaz bir abide yaratmak, işte şair mefkûresi.

Şairlerin açığı bile ne kadar büyük olduklarına delil değil mi? Hakiki şair ahlâksız değildir, faziletin ta kendisidir. Şair kafasında ticaret usulleri para kazanmak için türlü türlü kurnazlıklar yer almaz. Şair edebiyat için çalışan bir çıraktır.

Hoş babacığım, bir gün gelecek ki —ah ondan evvel ölmezsem eğer— oğlunuzun şairliği ile iftihar edeceksiniz.

Sizin faziletlerinizi, cesaret ve kahramanlığınızı, sizin de anneciğim hassasiyetinizi, inceliğinizi cem'ettikten sonra beni çıkacağım tepeye tırmanmaktan kim menedebilir? Bende bu iman olduktan sonra, sizler beni teşci'ettikten sonra bu muvaffakiyet bana mev'ud sayılmaz mı?

Niçin böyle birşey yapmaya karar verdim. Geçen mektubunda bahsettiğim çirkinlik v.s. nin benim için arzu ettiğim saadetin memnu'olduğunu gördüm...

Maddi şeylerden hazalmadığımı, sahtekârlıktan, dolandırıcılıktan yalancı hedefler için didinmekten zevk almıyacağımı anladım. Benim için yaşamak bir saadet değil mütemadi bir say' ve gayret demektir. Mektepteki sevmediğim derslere çalışmak değil mefkûrem'in esrarını anlıyabilmek için sarfedeceğim gayrettir. Zannedersen ne deliyim ne de çocukça şeyler düşünecek bir yaştayım. Vaktinden evvel acı bir surette pişmiş bir meyveyim ki varlığında toplanan lezzeti şiirin ilâhi kalbinde göstereceğim.

Babacığım, oğlunuzun insan olmasını istiyor musunuz? Merak etmeyiniz, arzunuz yerine gelecek. Anneciğim, oğlunuzun gülmesini istiyor musunuz, gülecektir ve bu sefer samimi olarak gülecektir.

Sevgili ebeveynimle böyle ciddi meseleler üzerinde münakaşa etmek ne tatlı ne eğlenceli. Hürmetle ve uzun uzun ellerinizi öperim aziz, şefkatli, emsalsiz anne ve babacığım.

CAHİT

Ne doğan güne hükmüm geçer  
Ne halden anlayan bulunur  
Ah aklımdan ölümüm geçer  
Sonra bu bahçe bu kuş bu nur  
Ve gönül tanrısına der ki  
Pervam yok verdiği elemden  
Her mihnet kabulüm yeter ki  
Gün eksilmesin penceremden

REMZİ bana, büyük yitik Cahit Sıtkı üstüne bir yazı yaz dediği zaman, içimde kapanmaya yüz tutmuş görünen bir yaranın kabuğu birden kalkıverdi. Yaşıyorum diyebildiği bütün zamanını şiir dolduran, yaşantısı boyunca şiir soluyan bu güneşin çocuğu, yeryüzüne sade başkalarını mutlu kılmak için gelmişti denebilir.

Şiir dışında herşeye boş vererek yaşadı. İşe, sevince, zevke, yorgunluğa, acıya, kazanmaya, yitirmeğe, yükselmeğe, alçalmağa, övünmeğe, yerilmeğe, başarıya, başarısızlığa karşı koyu bir kayıtsızlığı vardı.

Türk edebiyatında yaşantisiyle de, şiirleriyle de yepyeni bir kişidir artık Cahit. Bütün insanların yaptığı küçük devinmelerden, küçük işlerden uzaklaşınca ortada yalın bir adam, hem de yüzünü hiçbir yıldız, ya da mermerle süslemeğe kalkmadan bir yontuş dikili karşımızda. Cahit'in şiirleri de, zamanı birlikte bölüştüğümüz günlerden daha da güçlü geliyor bana. Yaşantısı da öyle. Şimdi düşündükçe içmesini, avareliliğini de haklı buluyorum. Kendini kimseye satmadı, keyfince, doğru bildiği yolda lüzumsuz küçük sıkıntılara boş verip, onlardan elden geldiğince uzak durarak yaşadı. Cahit'in çeşitli nedenlerle çok ıstırap çektiğine de inanıyorum. Ama etrafına hiç donuk görünmedi. Mücadelesinin sırlarını daima kendine sakladı.

Cahit'le birlikte yaşadığımız o sıpsıcacık, vefa, doğruluk, iyilik yüklü zamanın bana kazandırdığı sahi değerleri başka hiç bir şeyle ölçemem. Ne zaman anılarımı yoklasam bende sür-git tat bırakanların onunla birlikte, Şükran'ın koyu gölgeli bir köşesinde mi olur, Balkan'ın varilleri üstünde mi, paylaştığımız tutkular, erdemler bilgelikler gelir aklıma. Kimi zaman bir Orhan, bir Melih, bir Sait karışır araya.

Cahit'in san'atı üstüne, geçilmemiş ancak benzerleriyle kıyaslanabilecek şiiri üstüne söz söylemek bu sütunları taşırır. Mademki, bu kısa yazıya bir anı çetnisiyle başladım, gene öyle, en aziz anılarım arasında sakladığım, bir mektubuyle bitireyim.

**Şahap Sıtkı  
yakın dostu  
Cahit Sıtkı'yı  
anlatıyor ve  
bir mektubunu  
sunuyor.**

Şahapcığım,

18.12.1941 tarihli mektubunu ancak 9 kânunusanide aldım, zira Bayramda İstanbul'a izinli gitmiş bulunuyordum. Her nedense İstanbul'da görünmedin; halbuki sözümüz yılbaşında İstanbul'da buluşmak değil miydi? mamafih ben de gittiğime pek memnun olduğumu söyleyemem yolların kapalı olması yüzünden ancak günlerden sonra buraya dönebildim. Burada tekrar kar başladı biraz öksürdüğüm için doktordan bir hafta istirahat aldım mangalı yakıp kitap okuyorum, yahut yazı yazıyorum.

Sizler ne âlemdesiniz? Ankara'da kışı nasıl geçiriyorsunuz? hani bana kitap gönderecektin? Orhan'ın mektup yazacağından artık ümit kestim selâm da söylemezsin kerataya. Tabii söyle demek istiyorum, anlarsın. Boş vakitlerimde tercüme yapılabileceğimi sana yazmıştım Rimbaud'dan ve Laforgue'den birkaç şiir tercüme ettim bile bir tercüme mecmuası olsun gönderemez misin? Varlık'ta çıkan şiirlerimi nasıl buldun? daha da çıkacaklar var. Bilirsin ki, lehde veya aleyhde olmasından ziyade, tenkidin anlayışlı ve agâh olmasına ehemmiyet veririm seninki de böyle olacağına göre, gelecek mektubunda beraat veya idam kararların beni aynı nisbette sevindirecektir.

Günün birinde Ankara'ya çıkagelirsem hiç şaşmıyasan. Tahmin ettiğin gibi, işin içinde iş var. Herhalde Ankara'da olmayı çok istiyorum. Eh, insan bir şeyi çok ve candan isterse ve imkânlar da müsait görünürse, olmayacak şey yok, değil mi?

Sen nelerle meşgulsün? Varlık'ta Umran Nazif'in hikâye kitabı için yazdığın yazıyı okudum. Herhalde yazı yazmayı ihmal etme yazmadıkça insan sahiden yazamaz oluyor. Cumhuriyet'e tekrar hikâye göndermek sevdasına düştüm —zaten gazeteye borcum da var— bir iki hikâye tercüme edebildimse de telif etmeğe gelince; bir türlü kalemim yürümedi. Tabii er geç yürüteceğim.

Cevdet Kudret bir mecmua çıkaracaktı, benden de bir şiir istemişti, göndermiştim acaba ne oldu bunu da sorar öğrenirsen cidden bir tane Şahap Sıtkı olduğunu sevinçle ve teşekkürle itiraf edeceğim. Nurullah Ataç üstadımıza bermutat muhabbet ve selâmlarımı söylersin, başka soran olursa keza. Sana da her sahada muvafakiyet diler, sevgiyle gözlerinden öperim kardeşim.

Cahit Sıtkı Tarancı

Can çıkar, huy çıkmaz derler haydi,  
yine sana şiir okumaktan kendimi  
alamıyacağım :

#### KIRKINCI ODA

Kırkinci odanın kapısındaayım;  
Ne varsa bu kapı arkasındadır.  
Açsam ya açmasam kaygusundayım;  
Aklım iki cihan arasındadır.

Bir şeyler oluyor gibi içerde,  
Kim bilir kaderim hangi ellerde,  
Ha ben ha masaldaki o şehzade;  
Gönlüm bir güzelin sevdasındadır.

#### TEREKE

Ben ölürsem ölürüm, bir şey değil;  
Ne olursa garip eşyama olur.  
Bir hayır sahibi çıkar mı dersin,  
Mektuplarımı iade edecek?

Ya kitaplarım, ya şiir defterim!  
Yanarım bakkal eline düşerse.  
Kim bilir bu yatakta kimler yatar;  
Hangi ruyaları örter bu yorgan!

Ei sırtında böyle zarif duramaz,  
Ismarlamadır elbisem, pardesüm;  
Her ayağa göre değil kunduram;  
Bu kravat ben bağladıkça güzeldir;  
Bu şapkanı kimse böyle giyemez.

# "TARANCI" İÇİN

SEDAT GÜNAY

Diyarbakır Halkevi'nin «Tarancı» adlı bir dergi çıkaracağını duyunca, çocuklar gibi sevindim. Başımızda kavak yellerinin estiği o mullu günleri ansıdım... Birkaç arkadaşı Halkevi'nde «Karacadağ» adlı bir dergi çıkarırdık. Çok yorulunca, boya içinde kalmış suratımıza bakar gülüşür, dinlenirdik. Şimdi yine öyle bir örgüt olsa da bizi kulağımızdan tutup «Gel, yaz bakalım, sen yazmasan kim yazacak...» dese. Neydi o günler... Karacadağ'ın yazılarını yazar, dizmesine yardım eder, düzeltir, mis gibi mürekkep kokan dergiler koltuğumuzda. İçkale'yi geçer, Aslanlı Kastalda yüzümüze su çarptıktan sonra : «Karacadağ çıktı, yazıyor!..» Diye bağırdık. Dergi çıktıktan sonra yine bitmezdi işimiz «Haydi bakalım, köyde bir oyun oynayacaksınız» derlerdi. «İşte torbalarınız, içinde azığınız da var...» Ve düşerdik yollara. Çarıklı Köyünde Baltacıoğlu'nun bir oyununu oynamıştık; köy yerinden kalktı. Davullar zurnalar... bizi bir hafta bırakmadılar köylüler... Arkamızdan jandarmalar geldi, ver elini Şanakçı... Köy meydanında çoluk çocuk bizi alkışlamaktan yorulurlardı. Bir müdürümüz vardı Celil Güçlü... Gerçekten güçlü, sözü batmaz, babacan bir müdürdü. «Bir daha köye giderseniz aylığınızı keserim...» derdi bize bir hafta sonra da «köyden haber geldi, sizi isterler, ne zaman gidiyorsunuz...» der bıyık altından gülerdi. Nurlar içinde yatsın Celil Güçlü...

«Tarancı» Karacadağ'dan da güzel çıkacak sanırım. Çıkar ya, kim demiş çıkmaz. Oyle bir çıkar ki geçer bile Karacadağ'ı... Genç kuşak bizden daha güçlü, dilleri daha arı, yürekleri de daha bir iyice bizden... Adı da Tarancı olduktan sonra değme keyfine... Cahit bile kara toprak altında, belki şiirler düzer şimdi, bilinmez.

«Nerden dolacak bu tas nerden»

«Nergislerin açtığı yerden»

«Ey kuş uçurtmayan ejderha?»

Ejderha kuş uçurtmasına uçurtmaz ama, Cahit aramızda olabilir. Cahit doymadan gittiği bu güzelim yeryüzüne ne denli bağlı idiye, Tarancı da o kadar çok yaşayacak.



# CAHİT SITKI TARANCI'NIN

## HASAN ŞİMŞEK'E BİR

### MEKTUBU

1/9/1943

Hasancığım,

Cumartesi akşamından beri Abbas'ın misafiri bulunuyorum; ancak dün akşam yakamı kurtarabildim. Bazı akşamları Abbas soframı kurmakta gecikince sebebini soruyorum, Ayvalık'ta yahut Altınova'da Teğmen Hasan ŞİMŞEK'in sofrasını kurmaktan geliyorum diyor. Anlaşılan sen de, aşk bir taraftan cansıkıntısı bir taraftan, Baküs'ün devamlı müşterisi oldun. Bazan benim yaptığım gibi fazla kaçırma da zıyanı yok. İçki hakikaten bir ihtiyaçtır, bunaltıcı bir yaz gününde soyunup dökünmemiz kabilinden, insana ferahlık vaadeden ve veren bir ihtiyaç. Zaten böyle olmasaydı hiç Boudler gibi dev bir şair en güzel mensurelerinden birine «Serhoş Olunuz!» başlığını kor muydu? Maamafih yine Boudler'in söylediği gibi yalnız içkiyle değil, faziletle ve şiirle de, hattâ din ile de serhoş olabilirsiniz. Hele aşk ile serhoş olursanız hiçbir diyeceğim kalmıyacağı gibi üstelik seni candan alkışlarım da, zira :

**Aşk imiş her ne var âlemde,**

**İlm bir kıylü kal imiş ancak.**

diyen Fuzuli amcamız değil midir? Elbette sevmeli kardeşim, ama yalnız onbeş onaltı yaşındaki mahcup bakireleri mi, hayır, güzel havaları da, çocuk bahçelerini de, dağları, denizleri, ovaları, kurtları kuzuları da, iyiliği, merhameti, fazileti ve bunun gibi bütün güzel ve insanoğlunun şanını artıran hareket ve jestleri de sevmeli; yaşamamın sevmekten ibaret olduğunu kemale ermiş bir şuurla idrâk etmeli.

Aşksız hiçbir şey, hele sanat bahsinde hiçbir şey yapılamaz. Hattâ daha ileri giderek ATATÜRK'ün bile bir âşık olduğunu söyleyebilirim; hakikaten o da Türklüğe ve Türkiye'ye âşıktı. Gezip dolaşmakla bitiremediğimiz, dağına taşına kurban olmağa heran

için hazır bulunduğumuz, dostlarımızı insanları arasından, sevgililerimizi dilberleri arasından seçtiğimiz, türkülerini dudaklarımızdan düşürmediğimiz bu canım Türkiye, bu merd ve güzel Memleket ATATÜRK'ün yazdığı bir şiir, çizdiği bir tablo, bestelediği bir senfoni değil midir? Bir Mikelanj, bir Sinnan, bir Fuzuli, bir Tanburi Cemil de mesleklerinde aynı serdengeçtiliği göstermiş müstesna adamlardan sayılmıyorlar mı? Bugünün şairi de bu ölümsüz örneklerle bakarak şiirde aynı âşıklığı, iycap ederse aynı fedakârlığı şiar edinmek mecburiyetindedir, şayet letafeti nisbetinde ebedi nağmeler çıkarmak istiyorsa sazından!

Güzel Sanatlarla hastaların tedavisi yoluna gidilmesini ne kadar isterdim! Ben şahsen, başağrımın Aspirinle dinmediği zamanlarda güzel bir şiirle dinmediğini bir saadet gibi hatırlıyorum.

Mektubunda yazdığın «Yaz» ve «Sıla» isimli iki şiir de yüzde seksen hoşuma gitti. Bu şiirlerini dikkatle okursan yaptığım yüzde yirmi iskontonun neden ileri geldiğini belki de farkedersin. Maamafih mükemmeliyet yolunda şuurlu adımlar attığını söylemek benim için bir haz vesilesi olur.

Şiir hakkında ne söylene zaittir. Sen kendiliğinden şiirin pınarbaşlarını, ağaç altlarını, yıldızlı gecelerini ve zifaf odalarını bulacaksın, yeterli aşkı ek silmesin ve sabrın tükenmesin.

Sen Altınova'da bir genç kıza âşık olmak hazırlıklarında bulunurken, ben esmer güzeli yarimle münasebatımı geliştirmeye ve kuvvetlendirmeye bakıyorum, ahım şahım bir dilber olmamakla beraber, öyle firari güzellikleri var ki, ancak muhabbeti bir dikkat bunun farkına varabilir; hele gülüşünün başlıbaşına bir şiir olduğunu söylemeye ne hacet, bir gün görsem Mecnun'un bütün hasretlerini birden du-

yuyorum. Aşk da nihayet itiyadlar kanununa tabidir. Onu görmeğe, firari surette gülüşmeğe, fırsat buldukça mânalı mânalı konuşmağa, hasılı bahtiyarlığımı onun bakışlarında, gülüşlerinde, yürüyüşünde, jestlerinde aramağa alıştım adeta.

#### **Alıştığımız bir şeydi yaşamak!**

diyen bir şairin her sözünü ve fiilini itiyada irca etmesine tabii şaşmazsın; maamafih sevmek ve bilhas-  
sa doymak hususunda okadar aşırı bir mizacım var ki, masamda kadeh tokuşturduğum en yakın dostlarımla olduğu kadar koynumda kolları arasında şad olduğum en dilber sevgiliye de, RABİA HATUN'un şu çığlık beyti ile hitap ettiğimi

**Bir kâsedir alev dolu, gönlüm yana yana,**

**Men tâ senin yanında dahi hasretim sana!**

söylersem, vuslatın bile ötesinde bir vuslat aramakta olduğumu açıkça itiraf etmiş olurum; garip adamlarız vesselâm!

... yakası açık gömleğin beraberinde olan bütün hüriyetlere, üç ay bir müddetle bile olsa, tekrar kavuşacağım. İki ay sonra terhis edileceğimize muhakkak nazariyle bakmasaydım, sana imrendiğimi söylemek mecburiyetinde kalırdım. Ama doğrusunu istersen ben de burada bir hayli sıkıldım. Fazla rakı içmem, kıza tutulmam hep bu sıkıntıdan mütevellit şeylerdir; hattâ bazı şiirlerim bile bu sıkıntı ile izah edilebilir. Peki, diyelim ki terhis olduk, o zaman ne yapacağımı da bilmiyorum doğrusu. Bir kere bir işe girmek, para kazanmak, rakıyı asgariye indirmek, evlenmek, bir esaslî yâr ile zengin bir kütüphane sahibi olmak içcap edecek; bunların hepsine dehşetli ihtiyacım var. Şahsiyet değilse de gömlek değiştirmek, yeni şiir kapılarını zorlamak, sazımı şöyle bir sikiivermek ve daha yeni nağmeler çıkarmak muhakkak surette lâzım. Bir rönesans ihtiyaç ve iştiahiyle çarpındığımı anlıyorsun. Ve nihayet isterdim ki Ziya, Oktay, sen ve daha birkaç candan şair ve dost, hep aynı şehirde olalım ve müşterek sevgilimiz —âşıkları arasına nifak, kıskançlık ve saire değil, muhabbet ve dostluk, kardeşlik tohumları saçan yegâne sevgili— şiire beraberce ilâmî aşk etmeğe ve sadakat yeminlerinde bulunmağa devam edelim. Acaba, tahayyülü bile beni şimdiden şâdeden bu güzel imkân-lara kavuşmak mümkün olacak mıdır? İnşaallah diyelim de belki olur.

... mektuplarını bekler gözlerinden öperim kardeşim, Hasancığım.

**Cahit Sıtkı TARANCI**

## **CAHİT SITKI TARANCI'NIN ESERLERİ**

### **Şiir kitapları**

#### **ÖMRÜMDE SÜKÛT**

1933 yılında İstanbul'da Semih Lütfi Kitabevi tarafından basılmıştır. Kitapta 21 şiiri vardır.

#### **OTUZBEŞ YAŞ**

1946 yılında İstanbul'da Varlık Yayınevinde basılmıştır. Şairin 108 şiirini toplamaktadır. Bugüne dek 10. basımı yapılmıştır.

#### **DÜŞTEN GÜZEL**

1952 yılında Varlık Yayınevinde çıkarılan bu kitabında 34 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler, Tarancı'nın son yazdıklarıdır.

#### **SONRASI**

Tarancı'nın sağlığında yayımladığı üç kitabına almadığı şiirleri ile ölümünden sonra hakkında yazılanlardan bazılarını toplayan bu kitapta 73 şiiri ile 10 şiir çevirisi bulunmaktadır. Bu kitap da Varlık Yayınevinde 1957 yılında yayımlanmıştır.

### **Düzyazı kitapları**

#### **ZİYA'YA MEKTUPLAR**

Cahit Sıtkı'nın düzyazıları ve hikâyeleri kitap halinde toplanmamıştır. Ziya Osman Saba'ya yazdığı 57 mektup, Ziya Osman'ın Varlık'ta çıkan «Cahitle Günlerimiz» adlı yazısı baştarafa konularak, ZİYA'YA MEKTUPLAR adıyla 1957 yılında Varlık Yayınevinde yayımlanmıştır.

### **Başka kitapları**

- 1 — Adolphe Baseler - Charles Kunstler, Fransa'da Müstakil Resim, (Ahmet Muhip Dranas ile birlikte) iki cilt halinde, İstanbul, 1938.
- 2 — Peyami Safa. Hayatı ve Eserleri. İstanbul, 1940.

### **Hakkında yazılanlar**

Cahit Sıtkı Tarancı üzerine pek çok yazı yazılmıştır.

İki de kitap çıkarılmıştır :

- 1 — Tarancı'nın Şiir Üzerine Düşünceleri. Yazan : Muzaffer Uyguner. 1960, Ankara.
- 2 — Cahit Sıtkı Tarancı, Kovan Yayınları, İzmir, 1964.

**(Muzaffer Uyguner'in hazırladığı ve Varlık Yayınevinin Türk Klâsikleri arasında çıkan Cahit Sıtkı Tarancı adlı kitaptan yararlanılmıştır.)**

# CAHİT SITKI DEYİNCE

## REMZİ İNANÇ

DİYARBAKIR'DA baharın dört dörtlük hükmünü sürdürdüğü bir gündü. Hemen belirtelim ki, canım Diyarbakır, mevsimlerin de hakkını yeterince tanıyan bir ildir; il değil bir ülkedir..

İşte böyle bir günde, koltuğumuzda Cahit Sıtkı'nın kapı kadar büyütülmüş bir resmi, elimizde o güzelim bahar çiçeklerinden bir demet, büyük ve iki kanatlı eski bir Diyarbakır evinin kapısını çaldık.

Cahit Sıtkı'yı görmeye gidiyorduk.

Akşamın eli kulağında idi.

İçeri alındık. Soyluluğu ve insanlığıyla gerçek bir Diyarbakır hanımefendisi olan Ârife hanım bizi Cahit Sıtkı'nın yattığı odaya götürdü. Cahit'in karyolası pencereye yakın bir yere kurulmuştu. İkinci sonu güneşi, genişçe odada, yaşlı ve müşfik bir dost eli gibi geziniyordu. Cahit Sıtkı'yı ilk kez görüyordum. O küçük bünyesine geniş gelen yatağında kendini zorladı. Beni ilkten saran çekik ve kahverengi gözleri oldu. Bizi coşkuyla izlerken annesi ona yöneldi :

— Cahit, dedi, bak liseli gençler bugün seni anlamışlar. Bu da senin büyütülmüş resmin..

Yanımdaki arkadaş büyük ruleyi açarken, çiçek demetini Cahit Sıtkı'ya uzattım. Daha doğrusu yatağına bıraktım. O ana kadar belirsiz ve bir miktar merakla bizi izleyen o kahverengi gözlerinde birden birşeyler oldu. Ve bir daha inandım ki, mutluluğu en güzel belirleyen ve anlatan yalnız gözlerdir. Evet, mutluluğu ve de mutsuzluğu.. O, ağlamakla inlemek, ya da mutluluğunu haykırmak telâşını içeren garip sesleri duyunca irkilmiş ve şaşırılmışım. Yılların söz ustası Cahit Sıtkı, şimdi konuşmıyor, söyleyemiyordu.. Bu durum çok dokunmuştu bize. O gün fazla oturamadık yanında. Durup durup şu mısraları dilimde uçuşuyordu :

**Bahar geldi mi her tasaya benden elveda**

**Ben bütün dallarda açan bütün çiçeklerin**

Kendisine o gün, lise öğretmeni ve öğrencilerinin birlikte düzenledikleri «Cahit Sıtkı Tarancı» progra-

mını kısaca anlattım. Müthiş sevindi. Cahit Sıtkı ile ilk tanışmamız böyle oldu.

Cahit Sıtkı o yazı Diyarbakır'da geçirdi. Taşındıkları yazlığa sık sık giderdim. Oturup kendisine yeni çıkan dergilerden şiirler, ya da gazetelerdeki önemli haberleri, fıkra ve makaleleri okurdum. Bazı şiirlerde, bazı tanıdık imzalarda birden coşup coşup duygulanıyordu. Anlatılanları iyice anlıyor, ama konuşmuyor, karşılık veremiyordu. Çocukça sesler çıkarıyordu. Çıldıracak, kalbi duracak diye korkardım. İçinde fırtınaların hora teptiği, kocaman yürekli bir ozana, şu anda eli kolu bağlı önümde duran bir yığde kötülük edeceğim diye kaygılanırdım.

Sonbahar'da Ankara'ya Tıp Fakültesine getirildi. Burada da sık sık uğrar, gözlerimizle konuşurduk. Son günlerinde A harfiyle başlayan bazı sözcükleri heceliyordu. Nasıl da umutlanmıştık.. Bir gün Orhan Asena ile yine ziyaretine gittik. Tedavi için Viyana'ya götürüldüğünü söylediler.

— Ve kısa bir süre sonra da Cahit Sıtkı'nın ölüm haberi geldi.

Haldun Taner o sırada Viyana'da bulunuyordu. Ondan dinlemiştim :

«Cahit Sıtkı'nın ölümünden sonra cenazesinin yurda gönderilmesi gerekiyordu. Büyük elçiye gittik. Büyük elçi İstanbul'a, zamanın valisi Gökay'a telefonla şunları söyledi :

— Efendim, burada bir Türk vatandaşı ölmüş. Yanındakilerin anlattığına göre memlekette tanınan bir şairmiş.. v.s...

İlk gençlik yıllarından beri ailesinden, Avrupa öğreniminden, mevki-ikbal heveslerinden, çok istediği sıcak bir yuva mutluluğundan uzak ve yalnız yaşayan, gününün yirmidört saatinde şiir düşünüp şiir yazan bu duygu ve sevgi adamını, bu dost şair Cahit Sıtkı'yı saygıyla anıyorum.

# Y A Z M A K

KAYA ÖZSEZGİN

BİR çeşit kendi kendini eleştirme (autocritique), kendi kendini yargılamadır yazmak; kendini toplum karşısında yargılamaya eğilimlidir çünkü, yazar kişi. Daha çok da, kendini suçlar. Yazdıkça sorumluluğunu kavramaya doğru yeni bir atılım yapar; buysa onu yeni suçlamalara iter. Güçlülüğü, bu bilenmeden ötürüdür yazarın. Yargılama hızı azaldıkça, gücünü, o kutlu gücünü de yavaş yavaş yitirir.

Toplum yazarın üzerinde yansır. İçinde yaşadığı toplumun tek'lerinden biridir o. Kendini eleştirmekle toplumu da yargıladığını, onun mutluluğu için çalıştığını bilir. Her zaman bunun bilinci içindedir.

Yazmakla yaşamak arasında hiçbir ayrım yoktur. Yaşamın bir kesiti, bir başka biçimidir yazmak. Hattâ bir yerde, yazmak, yaşamın o kesitini, o başka biçimini de aşar. Bu yüzdendir ki yazar, tıpkı resim yapan ressam, şiir yazar ozan gibi iki türlü yaşantı sürdürür yaşamı boyunca: Biri görünür, bilinen yaşantısı, öbürü, daha önemlisi, içsel yaşantısıdır. Nedir ki, bu iki yaşantı da iç içedir her zaman, birbirini bütünler, geliştirir. Birbiriyle çelişkili olsalar bile.. Bu çelişkiye aldandıkça, sanatçının, yazarın kişiliği üstüne olumsuz ve tutarsız yargılar yürütmek, bugün, artık birtakım çirkin eleştiricilerin işi olarak kalmıştır.

Yazar, çok zaman karşı kişidir. Yazmak için sa-

vaşmak gerekir. Nasıl ki, savaşmak için yazmak gerekliyse.. Daha iyiye, daha güzele, daha doğruya varmak için karşı olduğu birşeyler bulur yazar, yaşadığı toplumda. Dahası, yazarı varlaştıran, kişiliğinin gelişmesini sağlayan da budur aslında. Yaratmak ta, savaşmaktan başka nedir ki?

Mutluluğunu yitirmemek durumundadır yazar. Bunaltısı, onu, çağına özgü bir biçimde aramasından ötürüdür kimi zaman. Mutluluğunu yazmaktan başka bir alanda aramaz; sürekli bir mutluluktan yanadır çünkü. Yazar, mutluluğunu sürdürmek zorundadır. Bu zorunluk olmasa, kendisi de olmazdı.

Bir yazarı, yazmağa iteleyen birtakım nedenler, kaçınılmaz nedenler vardır; o nedenleri yenmek, erinç (huzur) in basamaklarını tırmanmak zorundadır. Yazar, yeniden dolması için, boşalması gerekir. Yazmanın zamanı, önceden saptanmış bir günü yoktur. Kimi zaman günlerce sustuğu, kimi zaman durmadan konuştuğu olur yazarın. Susması, tükendiğini belgelemez her zaman; beklemek gerekir. Belirsiz bir zamanda, belirsiz bir gelecekte yeniden konuşacaktır belki de. Bunun tersi de olağandır: Durmadan konuşması, hep konuşacağını belgelemez. Soğğunun kesilmemesidir önemli olan.

Kişiliğinden başka bir güvencesi yoktur onun; kişiliğini kendisi yaratır, geliştirir, başka kişiliklerle

## ARAYIŞ

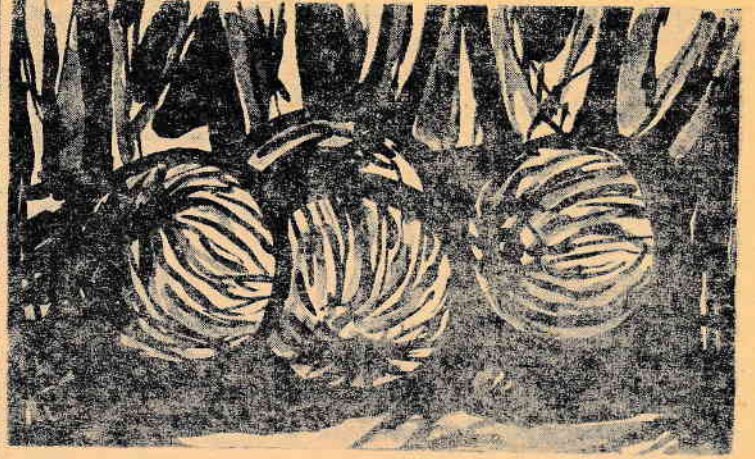
Bir deniz akşamında durdular isteksiz  
Çok yönlü baktılar düşünceli  
Doşunaydı çabası sözcüklerin  
Derterin çokluğunda inadma

Gerçeğin kapısına bırakmışlar öyle  
En büyük aşklarla biriken yalanları  
Soluk soluga kaçışlar yüzünden  
Siz ne yaptınız bir adun öteleri

İşte en alımlı denizde oyuncak gemi  
Ve korsan duyularda bin yıllık forsa  
Kaçmak güc ister yenilgisiz

Önce sizdiniz dost bakışlarla yöremde  
Bir zaman demediniz var gelecek  
Bir avuç umudun kanında renksiz

Coşkun ERSÖZ



(Desen : Kaya ÖZSEZGİN)

## KAYA ÖZSEZGİN 3. RESİM SERGISİNİ AÇTI

Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi Sanat Tarihi dersleri öğretmeni, ressam ve yazar Kaya Özsegin, 3. resim sergisini 1-6 Mart 1967 tarihlerinde Ankara'da açtı. Ankara'da Sanatsevenler Kulübü salonlarında sergilenen ve 16 tablodan ibaret sergi, Ankara sanatçıları ve aydınları arasında hayli ilgi topladı. Sanat eleştirmecileri, Kaya Özsegin'le ilgili yazdıkları yazılarda, Özsegin'in eski çalışmalarına göre büyük bir aşama içinde olduğunu, renk ve biçim sorununu epeyi çözümlendiğini belirttiler.

Kaya Özsegin'in resimlerinde en belirgin özellik, seçtiği konular ve kullandığı biçim bakımından halkçı ve toplumcu tutumudur.

Kaya Özsegin'in ressamlığı kadar ünlü bir yanı da, plâstik sanat alanında yazdığı deneme ve eleştirmelerdir. Forum, Varlık, Vatan ve çeşitli dergilerde yazan sanatçının Prometheus'un Dönüşü adlı bir kitabı vardır.

## DIYARBAKIR AĞZI

Değerli araştırmacı ve yazar Şevket Beysan-  
oğlu'nun bu son eseri Diyarbakır Halkevi Ya-  
ynları arasında Nisan ayında çıkıyor.

Fiatı : 10 lira

savaşımı, güçlendirir. Yazarı ayakta tutan, çağına sınıksız bağlayan da, bu kişilikten başkası değildir.

Yazılana ilk okuyuşta varılmaz çoğu zaman. Özümlemesi, özel bir ilgi gerektiren yazılar vardır; düşündürür, rahatsız eder, ama gene de aydınlık bir noktaya sonuçlanırlar. «Yazılarım ilkdokunuşta yaraladıklarımı ikinci dokunuşla sağlığa erdiren Achille'nin kargısına benzer. Bir kitabım sizi şaşırtırsa onu bir kere daha okuyun; görünüşteki zehirde, dikkatle gizlediğim panzehiri de bulursunuz. Yazılarım uyardığı kadar şaşırtmaz insanı. Hem de hiç şaşırtmaz.» Günlüğünde böyle diyor Gide.

Montaigne, kendinden sık sık söz açmasına kızanları kınar, onları, azıcık olsun, kendi üzerlerine eğilip düşünmemekle suçlar. Büsbütün de haksız sayılmaz. Yazarın, hep kendinden söz açmasına sinirlenenler, çoğu zaman, kendi kendilerini düşünmeğe, tartmağa zaman ayıramayan, zaman ayırmak ne demek, düpedüz buna üşenen, bundan kaçman kimse-ler değil midir? Bu yönden, yazar, biraz da okuyanı kendi içine iter, varlığının nedenlerini düşünmeye zorlar. Birtakım çağrışımlar yaratmaktır yazarın görevi.

Yaza yaza çoğalır yazar. Çoğalmasını engelleyen-lerle savaşması ise doğaldır.

# Topraktan Öğrenip Kitapsız Bilenler

ORHAN AYDEMİR

TOPLUMSAL oluşumu, tarihsel gelişimi yüzyıllar, hattâ çağlar kaplamış büyük serüvenli ulusların halk sınıfları arasında derin, engin, bitmez-tükenmez soy bir kültür yaşar. Bu kültür saymakla bitecek, yazmakla tükenecek gibi köksüz, öykünmeye dayanan bir burjuva kültürü değildir. Üreten ve yaratan halkımızın öz mahdudur. Dokudukları hahlardan, şakıdıkları o canım halk türkülerinden; cepkenlerine nakışladıkları Şaman inanışından kalma kutsal kuş resimlerine, güzelim çiçekler gibi yontup, türlü renklerle menevişledikleri tahta kaşıklarına değin her şeyin hep parmak ile sayılmayan, kırmak ile tükenmeyen, «toprakta karınca, suda balık, havada kuş kadar çok» olan halkımızın, köylümüzün yaratıklarıdır. Kilim ve keçelerine düş denli sıcak desenler işleyenler, bir çizgi ve renk saltanatı görkemliliğinde kumaşlar dokuyanlar, ipek şalvarları Yunan ve Osmanlı uygarlığından kalma ince ve biçimli oluklarla şekillendirenler, dört dizeli manilerini, içine yüreklerinin sıcaklığını, acısını, sevinç ve sevisini döktükleri türkülerini dünya şiirinin incileri halinde okuyanlar onlardır. Oyunlarını, halaylarını insan vücudunun en şiirli ve büyümlü hareketleriyle bir uyum yaratanlar, davul gibi kabamın kabası bir çalgıyı savaşlarda bir utku ve başarı orkestrası haline koyup, köy alanlarında ona en ince yürek ürperişlerini, sızılarını söyleyenler onlardır. Askerde, Almanyalarda frenk buluşu makineleri en kısa zamanda en iyi kullananlar, Şeyh Bedrettin, Köroğlu gibi direnen, Kerem'ce yanan, Yunus'ça inanan ve Karacaoğlan gibi sevenler ki onlardır.

Kimi zaman aydınları şaşırtacak denli ilginç hareketleri ile şiirde, musikide, oyunda ve türlü el sanatlarında yarattıkları büyümlü yapıtlar «Halk Kültürü» dediğimiz bu derin ve zengin yataklı kültür ürünlerini meydana getirir.

Bizim çoğu saksı bitkisi gibi yaşayan aydınlarımızın bu kültür hazinesinden en ufak bir haberleri bile yoktur. Kendi halklarından öylesine kop-

muşlardır. Halk kültüründeki insanca ve ulusal felsefeden habersiz kahr, halkı kara-bilisiz sarp onun «topraktan öğrenip - kitapsız bilen» bilgi ve düşünce dünyasını tanımak istemezler. Zaten aydın geçinen yitik okumuşların böylesi ukâla davranışları halkla aydın arasındaki derin uçurumu —ama burjuva aydınları arasındaki uçurumu— açmıştır. Örneğin Finlandiya halkı Kalevala Destanı gibi zengin bir şiir, sanat, düşünce, deneyim ve kültür değerini, yüzyıllarca kendi aydınlarından âdetâ gizler gibi yaşatmışlardır. Bizde ise halk kültürü demek olan «Folklor araştırmalarının» tarihi pek yenidir. Halklar işte böyle elemegi, göz nuru olan bu sanat incilerini kendinden kopmuş gördüğü aydınların küçümseyen bakışlarıyla hırpalanmasın diye onları bir gizli define gibi kendi obasında, köyünde, evinde ve yalnızlığında yaşatır.

Halk kültürünün en eski yapıtları ulusal destanlardır. Destanlar yalnızca bir olayın, bir inancın kahramanlık öyküsü değil, aynı zamanda ulusal yaratılış ve felsefenin akıp gittiği büyük ırmaklardır. Yunan destan ve efsanelerindeki geniş insanlık felsefesi böyle ortak bir halk gücünün ördüğü bir kaledir. Bizim eski Türklerin yaradılış destanı gibi en eski inanışlarında, Tanrıya yaratma esininin, ışıklı bir kadın hayali tarafından verilmiş olduğunu söyleyen destan motifi de böyle bir halk imecesinin ürünüdür. Evreni bir kadın hayali, âdetâ bir tutku duygusu ile düşünen bir derin felsefeyi, okuma-yazma bilmiyen Türk halkı, tarihin en eski derinliğinde düşünmüş ve kendi güçlü belleğinde yüzyıllarca yaşatmıştır.

Ülkemizde zaman zaman halkın bilisizliği üstüne üzücü yazılar yazılır, sözler söylenir. Ve bunun % 60 gibi büyük rakamlara ulaştığı görülür. Bu acı bir gerçektir. Fakat bunun yanısıra okuttuklarımızın da cahil olduğu bu gerçeğin başka bir yüzüdür. Oysa bilgin değil bilici olan halkımız bu yarımın yarısı kervan tath su bahçelerinden daha bilgili, daha köklü bir kültür hazinesinin sahibidir. Bu Atalar andaçı ve yüzyıllarca otagelen engin yaşam deneyimlerinden,

Babalardan oğullara geçen en kutsal miraslardan ve kimi zaman aydınların kürsülerinden ayıklanarak alınmış pratik bilgilerden, çok üstün bir sanat görüşü ve yeteneğinden doğma soycul, sözlü bir kültürdür. Bu kültürün içinde etnografyadan, folklordan tutun da halkın her türlü düşünce ve davranış tutarlığı vardır. Atasözü, bilmece, deyim, masal, efsane, inanışlar, danslar, oyunlar, türküler, ağıtlar, zekâ oyunları, fıkralar, âdetleri, giyimi, çalışma biçimi, keçesi, kilimi, heybesi, çorabı, hırkası, danteli v.b. her şey, halkın olan, halktan gelen her şey bu kültürün içindedir.

Günümüzün «Gardrop Atatürkçüleri» saat başı bir bağırlar Atatürkçüyüz diye. Oysa halk bilinçli bir şekilde gürültüsüz ve düzenli söyler. Hem de inarak, çıkarsız, içten...

**«Minarenin kubbesi  
Ben istemem al fesi  
Olursa şapka olsun  
Kemal Paşa rütbesi»**

İşte aydınıklarımız, renksiz diplomalarımız bu denli bile devrimci olamazlar. Üstelik Atatürk'ün Dil Devrimine bin bir türlü kulp takmaya uğraşırlar. Devrimbaz derler halkçılara, devrimcilere, uydurma derler bilgiç bilgiç. Sonra bir de kasılırlar ki küçük dağları ben yarattım dercesine... Sevi denmemeliymiş, özgürlük, uygarlık sözcükleri de ne oluyormuş?... Oysa halk bunlara gerçek yanıtını şu iki dizecik türkü ile veriyor:

**«Asmalıdır evimiz leylim yâr  
Dile düştü sevimiz leylim yâr.»**

Örnekleri çoğaltabiliriz, ama yararı yok bunun. Uzun sözün kısası bir halk kültürü gerçeği karşısındayız. Bu kültüre sahip çıkmaz, onun kaynaklarına inmezsek bu kültürü yitirmemiz olağandır. Halkevleri eskiden yıllarca bu kültürü inceledi, inceletti ama, ne var ki çıkarıcı birtakım kara siyasiler bu güzelim pırl pırl çabaları engellediler, baltaladılar. Şimdi bu kültürün tek bir yayın organı var: Türk Folklor Araştırmaları Dergisi... Dileğimiz yirmi yıla yakın süredir halk kültürü üzerine eğilen bu dergiye Halk evleri ve halkçı aydınlar yeni yeni dergilerle katılırlar. Bir halk kültürü imecesi yaratsınlar. Halkımızın bu cömert ve engin kültürü folklor erlerini, halk çocuklarını bekliyor. Bu sese kulak verelim. Ve unutmayalım ki, kaynağını halktan ve halk kültüründen almayan hiçbir sanat yaşayamaz, yararlı olamaz.

**«Halk dedim sözümün iptidasında...»**

## BÜYÜK ÇALGI

**Çoğalan güvercin  
Keskin susuk  
Yaşamak kentine geçiyorum  
Hüzünlendirilmiş bir ülkede törenlerde eskiyorum  
Tüm düşlerimi av-yüzlü bir singede büyütüyorum  
Yetmez mi**

**Gündoğumu  
Yaşamamın tepkili uçurtması  
Bozulmuş bitim  
Kendi kokum gibi sevdiğim güzel  
Akşam olup uykularına gelen  
Güneş olup geceleri götüren  
Sen  
Görünmez çığlığına adımı veriyorum  
Savaşa susamış çocuk yalnızlığında  
Tüm yakınlıkları başlayıp yüzüne eğiliyorum**

**Büyük çalgı  
Yıkıntılar içinde boysuz anıt  
Gün büyüklüğünü verecek  
Sonlar sonsuzluklarını yaşayadursun  
Bir kesitte birleşecek gölgeler**

**Başarılı bir sınav gibi içim  
Çözümleri azalan bir çıkmaz gibi  
Gerçeği daha ayrı kuran  
Gerçeği daha gerçeğin yanında  
Olacağın kutsal yüzünü büyütüyorum**

**Yankılar doyurmuyor beni  
Işığın içinde olmalıym**

**Mehmet KIYAT**

(\*) Bugünlerde çıkan TÜRKİYE BİZİ DİNLİYOR'dan.

**DIYARBAKIR'I TANITMA VE TURİZM  
DERNEĞİ YAYINLARI**

- 1 — SİLVAN TARİHİ, Süleyman Savcı, Diyarbakır, 1956, 250 kuruş.
- 2 — ZİYA GÖKALP'İN İlk Yazı Hayatı, Şevket Beysanoğlu, İstanbul, 1956, 750 kuruş.
- 3 — DOĞUMUNUN 80. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE ZİYA GÖKALP VE AÇILAN ZİYA GÖKALP MÜZESİ, İstanbul, 1956, 800 kuruş.
- 4 — YAZILI VESİKALARA GÖRE ZİYA GÖKALP MÜZESİ VE ZİYA GÖKALP, M. F. Kırzioğlu, 1956, 300 kuruş.
- 5 — ZİYA GÖKALP'İN NEŞREDİLMEMİŞ YEDİ ESERİ VE AİLE MEKTUPLARI, Ali Nüzhet Göksel, İstanbul, 1956, 250 kuruş.
- 6 — VAKAYİNAME, Mar-Yeşua, (Çev.: Muallâ Yılmaz); İstanbul, 1957, 300 kuruş.
- 7 — DİYARBAKIR'LI FİKİR VE SANAT ADAMLARI, Şevket Beysanoğlu Cilt: I, İstanbul, 1957, 10 lira.
- 8 — DİYARBAKIR'LI FİKİR VE SANAT ADAMLARI, Şevket Beysanoğlu, Cilt: II, İstanbul, 1959, 15 lira.
- 9 — KİT KANAAT (şairler); Orhan Asena, Ankara, 1957, 150 kuruş.
- 10 — KÜRTLERİN KÖKÜ, I, M. F. Kırzioğlu, Ankara, 1962, 250 kuruş.
- 11 — DİYARBAKIR COĞRAFYASI, Şevket Beysanoğlu, İstanbul, 1962, 10 lira.
- 12 — KISALTILMIŞ DİYARBAKIR TARİHİ VE ABİDELERİ, Şevket Beysanoğlu, İstanbul 1963, 10 lira.
- 13 — HARS VE MEDENİYET, Ziya Gökalt, Ankara, 1964, 750 kuruş.
- 14 — MİLLİ TERBİYE VE MAARİF MESELESİ, Ziya Gökalt, Ankara, 1964, 750 kuruş.
- 15 — FOTOĞRAFLARLA DİYARBAKIR, Adil Tekin (renkli, resimli, ingilizce-türkçe) İstanbul, 1964, 10 lira.
- 16 — ZİYA GÖKALP İÇİN YAZILANLAR - SÖYLENENLER, Şevket Beysanoğlu, Ankara, 1964, 10 lira.
- 17 — ÇINARALTI KONUŞMALARI, Ziya Gökalt, 750 kuruş.

*TARANCI — Diyarbakır Halkevimin aylık yayın organı. Sahibi: Halkevi adına Ruhi Nedimoğlu, Yazı İşleri Müdürü: Coşkun Akyol. Yönetim yeri: Gazi Caddesi, Diyarbakır. Her ayın 15 inde çıkar. Sayısı: 1 lira; yıllık abone: 12 lira. Gönderilen gazılar iade edilmez. Dizilip basıldığı yer: İŞ Matbaacılık ve Ticaret - Ankara.*